

Сіташ Елла Вікторівна. Відтворення лакунарних часових форм дієслова при перекладі німецьких суспільно-політичних текстів англійською мовою. На матеріалі німецьких новинних інтернет-ресурсів.

Дипломна робота другого (магістерського) рівня вищої освіти. На правах рукопису. Спеціальність 035 Філологія. Спеціалізація 035.043 Германські мови та літератури (переклад включно), перша - німецька, Івано-Франківськ, 2023.

Дипломна робота присвячена відтворенню лакунарних часових форм дієслова в суспільно-політичних текстах при перекладі з німецької мови на англійську. У ній також досліджуються способи перекладу, які використовуються для відтворення лакун часових форм дієслова, та частотність використання тих чи інших способів для перекладу таких лакун. Крім того, в теоретичній частині роботи розглядаються визначення термінів "*безеквівалентна лексика*", "*лакунарність*", класифікація перекладацьких лакун, а також способи відтворення лакун у перекладі. У представленому дослідженні базою для практичного аналізу стали суспільно-політичні тексти німецьких інтернет-ресурсів. Завдяки різноманітності досліджуваних текстів було визначено способи перекладу, які найчастіше використовуються для відтворення лакун без порушення структури самих текстів. Результати магістерської роботи можуть бути використані для подальших досліджень у галузі перекладознавства, культурології та лінгвістики загалом. Поняття "*граматична лакуна*" розвивається разом з мовою, а тому потребує постійного вивчення та аналізу. У майбутньому дослідження граматичної лакунарності може бути поширене на інші мовні пари, а також на інші граматичні категорії, такі як ступені порівняння, дієслівні форми, відмінки іменників тощо. Можна також зосередитися на особливостях перекладу лакун у різних стилях і жанрах, а також на впливі культурних і соціальних чинників на вибір способу перекладу.

Ключові слова: граматичні лакуни, способи перекладу, часи дієслова, німецька мова, англійська мова.

Sitasch, Ella. Wiedergabe der Lakunen-Zeitformen des Verbs bei der Übersetzung deutscher gesellschaftspolitischer Texte ins Englische. Am Material der deutschen Nachrichten-Internetressourcen.

Diplomarbeit der zweiten (Master-)Stufe der Hochschulbildung. Mit den Rechten vom Manuskript. Fachrichtung 035 Philologie. Fachbereich 035.043 Germanische Sprachen und Literaturen (einschließlich Übersetzung), erstes Hauptfach – Deutsch. Iwano-Frankiwnsk, 2023.

Die Arbeit widmet sich der Wiedergabe lückenhafter Verbformen in gesellschaftspolitischen Texten in der Übersetzung vom Deutschen ins Englische. Dabei wird auch untersucht, welche Übersetzungsmethoden zur Wiedergabe von Lücken in der Verbform verwendet werden und wie häufig bestimmte Methoden zur Übersetzung solcher Lücken eingesetzt werden. Darüber hinaus werden im theoretischen Teil der Arbeit die Definitionen der Begriffe "nicht-äquivalentes Vokabular", "Lakunarität", die Klassifizierung von Übersetzungslücken und die Reproduktion von Lakunen in der Übersetzung untersucht. In der vorliegenden Forschungsarbeit werden als Grundlage für die praktische Analyse gesellschaftspolitische Texte aus deutschen Internetquellen herangezogen. Aufgrund der Vielfältigkeit der untersuchten Texte wurden die Übersetzungsmethoden identifiziert, die am häufigsten verwendet werden, um Lücken zu reproduzieren, ohne die Struktur der Texte selbst zu stören. Die Ergebnisse der Masterarbeit können für weitere Forschungen auf dem Gebiet der Übersetzungswissenschaft, der Kulturwissenschaft und der Linguistik im Allgemeinen genutzt werden. Das Konzept der "*grammatischen* Lakunen" entwickelt sich mit der Sprache und bedarf daher einer ständigen Untersuchung und Analyse. In Zukunft könnte die Untersuchung der grammatikalischen Lakunarität auf andere Sprachpaare sowie auf andere grammatikalische Kategorien wie Komparationsstufen, Verbformen, Substantivfälle usw. ausgedehnt werden. Es ist auch möglich, die Besonderheiten der Übersetzung von Lücken in verschiedenen Stilen und Gattungen sowie den Einfluss kultureller und sozialer Faktoren auf die Wahl der Übersetzungsmethode zu untersuchen.

Schlüsselwörter: Grammatische Lakunen, Übersetzungsmethoden, Zeitformen des Verbes, Deutsche Sprache, Englische Sprache.

Sitash, Ella. Reproducing of the lacunar verb tenses by translation of German social political texts into English. On the material of German news internet ressorces.

Master's thesis of the second (master's) level of higher education. Manuscript. Specialty 035 Philology. Specialization 035.043 Germanic languages and literatures (including translation), major field - German. Ivano-Frankivsk, 2023.

The thesis is devoted to the reproduction of lacunar verb tenses in socio-political texts in translation from German into English. It also investigates the translation methods used to reproduce verb tense lacunae and the frequency of use of certain methods for translating such lacunae. In addition, the theoretical part of the paper examines the definitions of the terms "non-equivalent vocabulary", "lacunarity", the classification of translation lacunae, and how lacunae are reproduced in translation. In the presented research paper, the basis for the practical analysis is the socio-political texts of German Internet resources. Due to the diversity of the texts studied, the methods of translation that are most often used to reproduce lacunae without disturbing the structure of the texts themselves were identified. The results of the master's thesis can be used for further research in the field of translation studies, cultural studies and linguistics in general. The concept of "*grammatical lacuna*" develops along with the language, and therefore requires constant study and analysis. In the future, the study of grammatical lacunarity could be extended to other language pairs, as well as to other grammatical categories such as degrees of comparison, verb forms, noun cases, etc. It is also possible to focus on the peculiarities of translating lacunas in different styles and genres, as well as the influence of cultural and social factors on the choice of translation method.

Keywords: grammatical lacunae, translation methods, tenses of the verb, German language, English language.

ЗМІСТ

ВСТУП	6
РОЗДІЛ I. ПРОБЛЕМА ГРАМАТИЧНОЇ ЛАКУНАРНОСТІ У ПЕРЕКЛАДОЗНАВСТВІ	
1.1. Поняття безеквівалентності і лакуни.	10
1.2. Класифікація перекладацьких лакун.	15
1.3. Засоби відтворення лакунарних форм при перекладі.	18
1.4. Граматична лакунарність та її специфіка.	21
ВИСНОВКИ ДО РОЗДІЛУ I	26
РОЗДІЛ II. ЧАСОВІ ФОРМИ ДІЄСЛОВА ГЕРМАНСЬКИХ МОВ. ТИПОЛОГІЧНІ ХАРАКТЕРИСТИКИ	
2.1. Часові форми теперішнього часу в німецькій та англійській мові. Ізоморфні та аломорфні характеристики.	28
2.2. Часові форми минулого часу в німецькій та англійській мові. Ізоморфні та аломорфні характеристики.	34
2.3. Часові форми майбутнього часу в німецькій та англійській мові. Ізоморфні та аломорфні характеристики.	39
2.4. Засоби передачі змісту лакунарних граматичних часових форм дієслова – лексичні та морфологічні.	44
ВИСНОВКИ ДО РОЗДІЛУ II	48
РОЗДІЛ III. ПРАКТИЧНИЙ ПЕРЕКЛАДАЦЬКИЙ АНАЛІЗ ГРАМАТИЧНОЇ ЛАКУНАРНОСТІ	
3.1. Методика добору та джерела емпіричного мовного матеріалу	50
3.2. Відтворення німецьких часових форм засобами <i>continuous tenses</i> при перекладі з німецької мови на англійську.	51
3.3. Відтворення німецьких часових форм засобами <i>future in the past</i> при перекладі з німецької мови на англійську.	59

3.4. Sequence of tenses, вживання <i>Past Perfect</i> та <i>Plusquamperfekt</i> у аналізованих текстах.	66
3.5. Відтворення німецьких часових форм у непрямій мові та <i>reported speech</i> у аналізованих текстах.	73
3.6. Кількісні характеристики аналізованого емпіричного мовного матеріалу.	80
ВИСНОВКИ ДО РОЗДІЛУ III	81
ЗАГАЛЬНІ ВИСНОВКИ	82
ПЕРЕЛІК ЛІТЕРАТУРИ	84
ДОДАТКИ	88

Мова відіграє вирішальну роль у комунікації та вираженні культурних цінностей. Вона служить дзеркалом національної самосвідомості та є важливим елементом культурного прогресу. Мова є невід’ємною частиною культурного середовища, в якому вона розвивається, і є необхідним засобом для розвитку культури в загальному розумінні. Мова є частиною культурного спадщини, яка охоплює результати людської діяльності у різних сферах життя.

Одним з ключових аспектів перекладу є підтримка еквівалентності між оригінальним та цільовим текстами. Цей принцип є фундаментальним у теорії та практиці перекладу.

Аналіз мов та культур допомагає нам виявити їх ключові особливості. Коли ми порівнюємо граматичні структури різних мов, ми поглиблюємо своє розуміння кожної з них. Порівняльний аналіз допомагає нам зрозуміти, як подолати типові виклики перекладу, а також як зберегти граматичні елементи оригіналу при перекладі.

При аналізі мов можна виявити національні та культурні відмінності на всіх рівнях, особливо на граматичному. Основний акцент зосереджений на відтворенні форм дієслова. Чим більше ми занурюємося у деталі порівняння мов,

тим більше виявляємо їх унікальності та розмаїття, особливо з огляду на їх історичний розвиток та взаємодію.

Лакуарність виявляється не лише на рівні лексики, але й у граматичних структурах. Це особливо помітно в часових формах дієслова, де можуть виникати випадки, коли відповідна форма в одній мові не має прямого еквівалента в іншій. Це створює виклики при перекладі між різними граматичними системами, але також надає унікальний вигляд культурному розмаїттю та розвитку мов. Таким чином, основний акцент нашого дослідження полягає у вивченні та відтворенні лакуарних часових форм дієслова в німецькій та англійській мові.

Актуальність теми дослідження визначається кількома ключовими факторами: по-перше, важливістю проблеми взаємозв'язку мови і культури; по-друге, постійним інтересом теоретиків перекладу до проблеми передачі лакуарних часових форм дієслова; і нарешті, численними помилками, що виникають при перекладі цих форм на іншу мову.

Об'єктом дослідження є процес відтворення лакуарних часових форм дієслова при перекладі німецьких суспільно-політичних текстів англійською мовою, що зосереджується на матеріалах з провідних німецьких новинних інтернет-ресурсів, таких як *Stern*, *Focus* та *Spiegel*.

Предметом нашого дослідження є специфіка відтворення лакуарних часових форм дієслова в цьому процесі. Основна увага приділяється тому, як ці форми передаються та як можна покращити їх відтворення для покращення якості перекладу.

Метою дослідження є вивчення та аналіз використання та відтворення лакуарних часових форм дієслова при перекладі німецьких суспільно-політичних текстів англійською мовою.

Поставлена мета визначила наступні **завдання**:

- Вивчити підходи до розуміння понять «лакуарність» і «безеквівалентна лексика»;

- Визначити проблеми граматичної лакуарності та безеквівалентності у перекладознавстві;
- Виявити причини граматичної лакуарності, описати класифікацію лакуарних часових форм;
- Дослідити часові форми дієслова германських мов та їхні характеристики;
- Провести порівняльний аналіз німецької і англійської лакуарних часових форм.
- Провести емпіричне дослідження, щоб оцінити ефективність запропонованих стратегій на реальних прикладах тексту.

Методами дослідження послужили: описовий, зіставний, компонентний, контекстологічний, і елементи інтерпретаційного аналізу.

Теоретичне значення: основні положення вашого дослідження можуть бути використані у майбутніх працях щодо дослідження лакуарних часових форм дієслова при перекладі німецьких суспільно-політичних текстів англійською мовою.

Практичне значення роботи полягає в покращенні перекладу лакуарних часових форм, розвитку нових перекладацьких стратегій, та можливого впливу на машинний переклад. Дослідження також може слугувати важливим навчальним ресурсом для студентів.

Структура роботи складається зі вступу, трьох розділів, висновків до кожного з них, загального висновку, списку використаної літератури та додатків.

У вступі визначено актуальність, мету, завдання, об'єкт, предмет, методи та матеріали дослідження та теоретичне значення.

У першому розділі було проведено дослідження понять "*лакуарність*" та "*безеквівалентна лексика*", визначено проблеми граматичної лакуарності та безеквівалентності в контексті перекладознавства, виявлено причини граматичної лакуарності та описано класифікацію лакуарних часових форм.

У другому розділі, крім дослідження часових форм дієслова германських мов та їх характеристик, а також порівняльного аналізу лакунарних часових форм німецької та англійської мов, було проведено детальне дослідження засобів передачі змісту лакунарних граматичних часових форм дієслова, зокрема лексичних та морфологічних.

У третьому розділі проводився практичний аналіз граматичної лакунарності в перекладацькому контексті. Розглядалася методика добору та джерела емпіричного мовного матеріалу. Вивчалось відтворення німецьких часових форм засобами *continuous tenses* та *future in the past* при перекладі з німецької мови на англійську. Досліджувалося вживання *Past Perfect* та *Plusquamperfekt* у контексті *Sequence of tenses* у аналізованих текстах, а також вивчалось відтворення німецьких часових форм у непрямій мові та *reported speech* в англійській. Нарешті, проводився кількісний аналіз аналізованого емпіричного мовного матеріалу.

У додатку А представлено 52 одиниці досліджуваного матеріалу. Загальний обсяг роботи – 98 сторінок з яких 76 сторінок – основна частина, 86-98 сторінку – список використаної літератури та додатки. Список використаної літератури та джерел ілюстративного матеріалу налічує 52 позиції. Матеріал дослідження налічує 161 одиницю.

ВИСНОВКИ

Граматична лакунарність є однією з найскладніших проблем у перекладознавстві, оскільки вона відображає фундаментальні розбіжності в граматичних системах різних мов. Ці розбіжності виникають з того, що мова є не лише засобом комунікації, а й вираженням культурної та національної ідентичності. Граматична лакунарність може спричинити втрату або викривлення смислу, стилю та емоційного відтінку вихідного тексту при перекладі.

Для подолання граматичної лакунарності перекладач повинен мати глибокі знання про класифікацію та специфіку лакун, а також про засоби їх відтворення в мові перекладу. Ці засоби можуть бути різноманітними та

залежати від контексту, цілі та функції перекладу. До них можуть належати різні види трансформацій, адаптацій, калькувань, описів, коментарів, приміток, тощо.

Граматична лакуарність є важливим об'єктом дослідження в лінгвістиці та перекладознавстві, оскільки вона дозволяє вивчати взаємозв'язки між мовою, мисленням та реальністю. Граматична лакуарність також є важливим фактором лінгвокультурної специфіки, який впливає на міжкультурну комунікацію та взаєморозуміння. Вивчення лакун, їх усунення та лексикографічна фіксація сприяють покращенню якості перекладу та розвитку мовної компетенції.

Німецька та англійська мови, які належать до однієї германської мовної родини, мають багато спільного у вираженні часових значень дієслова. В обох мовах існують три основні часові форми: теперішній, минулий та майбутній час. Теперішній час може виражати не тільки дію, що відбувається в момент мовлення, але й дію, що відбувається регулярно, або дію, що відбудеться в майбутньому. Минулий час може виражати не тільки дію, що відбулася в минулому, але й дію, що тривала в минулому, або дію, що мала вплив на сучасність. Майбутній час може виражати не тільки дію, що відбудеться в майбутньому, але й дію, що є можливою, або дію, що є запланованою.

Однак, німецька та англійська мови мають значні відмінності, пов'язані з історичним розвитком, синтаксичною структурою та контекстуальними факторами. Наприклад, в англійській мові є окремий час – *Present Perfect*, який використовується для вираження дій, що відбулися в минулому, але мають зв'язок з теперішнім часом. У німецькій мові такого часу немає, але *Perfekt* може використовуватися для вираження дій, що відбулися в минулому. Також важливо відзначити, що в німецькій мові *Präsens* та *Perfekt* використовуються набагато частіше, ніж інші часи, і можуть виражати більшість ситуацій. У порівнянні, в англійській мові різні часи використовуються більш рівномірно.

Вивчення часових форм дієслова германських мов є важливим для розуміння їхньої граматичної системи та комунікативної функції. Часові форми дієслова не тільки вказують на час дії, але й передають додаткову інформацію про аспект, вид, модальність, тощо. Вони можуть використовуватися для

створення різних ефектів у тексті, таких як напруження, динаміка, перспектива, тощо.

Особливу увагу слід звернути на відтворення німецьких часових форм засобами *continuous tenses*, які вказують на тривалу або прогресуючу дію. У німецькій мові аналогічна ідея може виражатися за допомогою різних конструкцій та прислівників. Враховуючи це, важливо пам'ятати, що переклад – це не просто заміна одного слова іншим, а передача змісту та контексту. Тому, незважаючи на лакунарність, завдання перекладача – знайти найкращий спосіб виразити думку в цілісному та зрозумілому вигляді.

Ще одним ключовим елементом, який вимагає детального аналізу при перекладі з німецької мови на англійську є *future in the past*. Цей часовий аспект використовується для опису подій, які були сплановані в минулому, але не відбулися. У німецькій мові є різні способи виразити такі ситуації, але вони не мають прямих аналогів в англійській мові, що утворює так звану «прогалину». Тому, правильний переклад вимагає глибокого розуміння контексту та використання відповідних лексичних одиниць. Наприклад, в англійській мові можна використовувати конструкції з "was/were going to" або "was/were supposed to" для вираження подій, які були сплановані, але не відбулися. Однак, вибір між цими формами залежить від контексту та нюансів змісту.

Взаємозв'язок між *Sequence of tenses* та вживанням *Past Perfect* та *Plusquamperfekt* є важливим аспектом перекладу з німецької мови на англійську. У німецькій мові, *Plusquamperfekt* використовується для вираження дій, що відбулися до певного моменту в минулому. В англійській мові, цю ідею можна відтворити за допомогою *Past Perfect*. Однак, важливо зазначити, що ці дві форми не завжди відповідають одна одній, і вибір між ними залежить від контексту. *Sequence of tenses*, або послідовність часів, відіграє важливу роль у відтворенні взаємозв'язку між різними подіями в тексті. Вона допомагає читачеві зрозуміти, коли і в якому порядку відбулися події.

Цей аспект стає особливо важливим при відтворенні непрямої мови в німецькій та англійській мовах. У німецькій мові непряму мову можна виразити

за допомогою кількох способів, таких як кон'юнктив, вступні слова та форма підрядного речення. У англійській мові існують помітні відмінності між прямою та непрямою мовою, зокрема, у непрямій мові те, що було сказано, поміщається у підрядне речення, змінюється займенник, а часи дієслів зміщуються на крок назад у часі.

Отже, вивчення мови включає не тільки словниковий запас та граматику, але й розуміння культури та способу мислення. Переклад вимагає не тільки мовних навичок, але й культурної компетентності. Важливо враховувати контекст, стиль, жанр, цільову аудиторію при виборі стратегії перекладу. Вивчення граматичної лакуарності є важливим для розвитку перекладацької компетенції та покращення якості перекладу. Це сприяє глибшому розумінню взаємозв'язків між мовою, мисленням та реальністю, а також впливу мови на міжкультурну комунікацію та взаєморозуміння. Знання граматичних особливостей різних мов допомагає розуміти та цінувати їхню унікальність та різноманітність.